

Cédulák XLII.

– *Legnagyobb titkunk az ember.* Thomas Mann írta ezt – de aligha értjük mélységében, pedig látszólag oly egyszerű kijelentés... Igen, az ember teremtése, ennek célja, értelme titok. Régmúlt mesék szerint először félték tőle az angyalok, mivel Isten a Földet az emberekre bízta, s föl-szólította őket: szaporodjatok és sokasodjatok... Ez a parancs vezette volna Lót lányait is, akik a parázna Szodoma és Gomora kénköves elpusztítását látva azt hitték, az egész világ velük pusztul, ezért apjukat lerészegítették, és egymás után vele háltak, hogy az emberi nemet fenntarthassák – olvashatod a Bibliában... Ez a parancsolat ösztönözte Noét is a szent bárka ácsolására – megmenteni, átmenteni az embert a jövőnek... Ilyen mérhetetlen súlyú titkokra is utalt az a néhány szó, de lehet, egészen köznapiakra is... Olvasom egy névtelen asszony vallomását, akit ötvenéves kora előtt elhagyott a férje. Két felnőtt gyerek, apu kevéssel túl az ötvenen, egyetemi tanszékvezető. Egy este mosolyogva bejelenti, nem titkolózik tovább, őt behálózta egy friss diplomás kolléganője, új életet kezd vele, hadd ne vessenek rajta is a többiek. Csak a legszükségesebbeket viszi, majd visszajön, ha valami pótolhatatlan itt maradt... Mosolyogva elköszön, kulcsát az asztalra teszi. Az asszony mozdulni sem tud, valami eszelős félelmet érez, egész éjjel ott ül a fotelben, a tévét sem tudja kikapcsolni... Ilyen lidérces ködben múlnak a napok, hónapok, alig eszik, nem is főz magának, egyszerűen nem érti, mi történik vele... Tán egy jó évvel később, hajnalban valami álmot lát, nagyon távol, de megjelent előtte a férje, szótlanul. Gyerekkora óta hisz az álmokban, most is tudja – valami történik... Néhány nappal később csörög a mobil, volt férje... Fél éve egyedül él, könyörög, szabadítsa meg ettől az örülettől, ő egy barom, szörnyű hibát követett el, bocsásson meg, engedje vissza... És az asszony, kezében a mobillal, úgy érzi, mint aki feljött a víz alól..., de

egyszerre dühroham önti el, ha tehetné, megölné ezt a férget, eltaposná – tomboló indulatától nem tud megszólalni... Amikor vallomását leírta, már több hét telt el, a férjét továbbra sem fogadta vissza, az virágot, tortát küldözget, és egyvégtében könyörög... Az asszony továbbra is önmagával küzd, de egyelőre haragja erősebb. Lehet, egyszer visszafogadja a nyomorultat, de az még odébb lesz..., bár már a gyerekeik is kérik... És az külön dühíti, hogy legbelül örülni fog neki, ha találkoznak... Érthető ez?

– *„Bocsásd meg vétkeinket, amiképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek...”* – tiszta beszéd, afféle erkölcsi alkuajánlat... ha Te úgy, én is... Működése, mert nem egyenlő felek közötti az ajánlat – bizonytalan. Megtörténhet, de éppen el is maradhat, ha az Úr másként ítél. Az asszony emlékezete szerint az anyjával közös élete, gyermekora, egészen addig, amíg otthon élt – pokoli tortúra volt. Anyja talán a válásukat akarta megbosszulni, amiről ő szinte semmit sem tudott, kétéves lehetett, amikor az apja elment, ketten maradtak. Az anyja onnantól kezdve mindenbe beleszólt... Nem is beleszólt – döntött, helyette. A szabadidejétől kezdve a pólója színéig bezáróan mindenről... Osztálytársnői már évek óta tangában villogtak, ő még mindig égette magát a nagyibugyikban... Harmadikos gimisként még verést kapott, mert nem vett föl ünneplőt a tanévnyitóra... Barát szóba sem jött, nem akart újabb balhékat... Megtanulta a hallgatás parancsát egy életre. Arcizma sem rezdült, csak befelé sírt, később ez is elmaradt – viselte a sorsát. Minden idegszálával a jövőjére készült – de anyja nélkül! Érettségi után fővárosi egyetemre került, kollégista lett. Az első karácsonyra sem ment haza, vizsgaidőszak van, készül – telefonálta az anyjának egy utcai fülkéből. Nem, nem és nem. Semmilyen kapcsolatot nem tartottak.

Ezt elhatározta és gyakorolta is. Férjhez ment, gyerekei lettek, otthon ő volt a főnök, de igyekezett nagyon megértő lenni. Aztán sok év után levelet kapott szülővárosától, az önkormányzat értesítette, anyját szociális gondozóba helyezték, de nem elég hozzá a nyugdíja, támogatását kérték. Megküldte minden hónapban – fillérre. Forinttal sem többet. Egyszer csak írt neki a szociális otthon, mikor lesz a temetés. Töprengett, de végül nem ment el. Fizetett, élt tovább. Nemrégiben eltemette a férjét, majd nagymama lett. Egy éjjel az anyja ránevetett álmában, valami bokorból. Vizes lett az izgalomtól, nem is tudott visszaaludni. Azóta azon rágódik, mit rontott el. Altatót szed, és titkon pálinkázik. Még nincs 70...

– vajon mit szól ma a világhoz Francis Fukuyama, aki csak őszre lesz 70 éves? A magyar és a kelet-európai rendszerváltás vélhetően őt is megbűvölte, és elhitte a diadalmas amerikai meg a saját álma ígézetét – a világ útja bele-torkollik a minden ütközést elnyelő megértésbe, győz az egyetemes szeretet, keblemre, testvérem! Úgy tűnik, ezt a dolgot az akkor még a kelet-németeknél dolgozó Putyin nem olvasta, de az USA azóta lett elnökei sem, vagy elfeledték. Meghagyták a nyugati világ értelmiségi elitjének rugózni rajta. Huntingtonnak így 30 évvel később nagyobb sikere lett diagnózisával, *A civilizációk összezsugorításáról* szóló elméletével, legalábbis az iszlám nyugat-európai hódítását tekintve erősen közelíti a lehetséges jövőt... Már ha így maradnak a viszonyok és államközi kapcsolatok, ahogy – mondjuk – egy jó hónappal ezelőtt még voltak... Mára viszont a *régi rend*, ami még tavaly év végén igaz volt – erősen megrendült... A világ megint nem akar igazodni a jövődőléshez, ami már Marx esetében is bebizonyosodott. Oroszország mára újra világhatalomként cselekszik, ugyanolyan könyörtelen erővel, mint az elmúlt évszázadban mindig is. Kína még kivár, de ha elérkezettnek látja az időt – vélhetően megteszi, amit szeretne. Amerika új helyzetbe került. Európa eddigi pozíciója teljességgel megváltozott, már értéktelen vagy majdnem az a Római Birodalom óta őrzött kulturális monopóliuma, lásd internet világa... Utódaink megint egyszer új útra lépnek – mint az ember történetében annyiszor... „*Kisérje két szülője szemmel: a szellem és a szerelem!*”

– hiába is próbálnék bármi másra gondolni – a háború mindent fölülír. Alaktalan félelem, sötét. Pedig az elmúlt években mindvégig háborúk dörögtek a kontinenseken, Ázsiától Afrikáig – ez mégis más. Itt, a szomszédban! Sok tízezren menekültek már eddig is hozzánk, és a távlatok nem beláthatók... Állítólag mértékadó források milliókat jövendőnek. Olyan emberek özönlenek már, vagy készülnek indulni, mint bárki közülünk. Anyuka gyerekekkel a karján, másoknak kezét fogja – elindultak az ismeretlenbe. Nem úgy néznek ki, mint akiknek vaskos bankszámlája van, jellem, különben is befagyasztották volna... Eszedbe ötlük, sokan idejöttek ismerős, rokoni kapcsolattal nélkül... Hogyan tovább? Láthatod a szétlőtt, lebombázott lakótelepeket, ahonnan elindultak, hallhatod a helyzetképeket: nincs tovább kenyér a boltban, a vízvezetékrendszert fölrobbantották... Áramellátás, fűtés... helyettük rakéták, bombák... Nincsenek szavak, csak foháskodsz... Mindez a 21. században, az emberi elme fényes diadala, sikerei előterében... Szüleid régen odaát, ők még átélték idegen katonák bevonulását – neked eszedbe nem jutott volna ilyen, itt az internet, a mobil, a féktelen szabadság, a gender – és akkor a háború! S ha ez most megtörténhetett – holnap?

– hajnali 5-kor a szokott ébredés, majd egy pillantás az internetre, este a tévé súlyos mínuszokat mondott. Mi van? Nem annyira kemény a fagy, talán kibírják a kiültetett virágok. Még egy pillantás a képernyőre, és ha lenne, lefagyna a mosoly. Amerika elnöke bejelentette, a harmadik világháború kockázatával is megvédjük a NATO-tagállamokat. Azóta akadt más jelentkező is, s megszorítással ugyan, de csatlakozna a beavatkozáshoz... Hajnalban is, most is az ötlött föl, hogy ez egy lehetetlen forgatókönyv. Választott vezetőik odadobnák milliók életét? Az elnök erkölcsi parancsra hivatkozik, de vajon osztja ezt mindenki, legalábbis a nagy többség a *nép* közül? Mindünknek egyként vállalt parancs lenne a szolidaritás, halálunk árán is akár...? Könnyű a képmutató válasz, de a magányos öregeken kívül a többiek szeretteikért is felelnek! És a kegyetlen kétely: életünk árán vajon biztosítható-e a megmaradók boldogsága, de legalább a szenvedése kiváltható-e? Keserves tapasztalás: olykor a legjobb szándék is ballépésnek bizo-

nyul... a történések csak a maguk útján mennek, az egyén, legyen bármily elszánt, *nagy hatalmú*, kívül marad... az eddigi világháborúkat sem úgy akarták résztvevői... Fohászkozhatunk...

– 1956. november 4. előtti napokban mi akkor csak annyit tudtunk, Makó felől végeláthatatlan tankoszlop dübörög át Újszegeden, a mai sportcsarnoknál kanyarodva a Temesvári körútról és a Székely soron végigcsörömpölve föltekeredik az akkor egyetlen hídra, s a színház mellett ráfordul a Kossuth Lajos sugárútra – Budapest felé... Valaki, szegény örült úgy a múzeum magasságában lefeküdt a hídra, testével akarta megállítani a tankokat, még szerencse, hogy barátai időben visszacipelték a járdára, mert a tank nem látszott megállni... A vonulást követően a híd újszegedi lábánál letáborozott egy szovjet tank, benne lakott egy kiskatona, aki több napig ott élt, a hóban mosdott, és őrizte a hidat, nehogy fölrobbantsák a magyarok... Mi, gyerekek a strand bejáratáig merészeltünk elmenni, onnan bámultuk... A mai ukrán helyzethez képest ez a békés kép ötlük eszembe, amikor hallom a háborús híreket. Vagy elmesélhetném az orosz bevonulás máig őrzött képeit 1944-ből, apám fehérre dermedt arcát, anyám reszkető kézzel vasalt, összekormozottan, rémülten várta őket... 1849, Világos; 1944, Battonya, majd Szeged és 1956. Románia felől Nagylakon át Szegeden keresztül a fővárosba – leverni, fölszabadítani, el- és visszafoglalni, hódítani... Valamiként mindet túléltek... Most Ukrajna leverése a harmadik világháborúval fenyeget. Aligha gondolta volna bárki is, ezt hozza 2022 – s még mit? Csodálkozásnak, netán Tolsztojnak, Puskinnak, Szolzsenyicinnek megint nincs helye.

– mint a halál csapott le ránk ez a háború. Váratlan, kéretlen, semmi esélyt sem hagyva valami épeszű békére. Gyermekkorunktól fogva féltünk, mai öregek nemzedékei, mi még úgy nőttünk fel – tudtuk, eljöhét az atombomba! A '70-es évekre ez már elmúlt, hiszen megúsztuk a '63-as kubai rakétaválságot, utóbb hallottuk, hogy Kennedy elnök Hruscsovval folytatott telefonja után sírgörcsöt kapott az iszonyatos felelősség terhétől. Hruscsov tán eljárt egy ukrán guggoló táncot, a *gopakot*, mint ahogy egykori szörnyeteg ura ezt életében annyiszor tette azokon a vodkás éjsza-

kákon, a „gazda” gyilkos tekintete előtt... Ki tudja, mit érzett, mindenesetre ez a két ember akkor megmentette a világot. Most ki lehetne ez a két-tő? Jelzem, a Krím „tulajdonlásáról” éppen Nyikita Szergejevics Hruscsov döntött egykor... Megint csak ki tudja, milyen megfontolás nyomán... Vagy semmi megfontolás, csak odaadta, oszt' jó napot! És akkor most olyan kifejezést hallunk, mint atomháború, amit világhatalmat gyakorló aktív politikus ki nem mondott volna évtizedeken keresztül... Jöhetnének a nagy szólamok – íme az ember, meg ilyenek... És valóban ilyen – gögősségében már-már korlátlan... pedig ez itten a szűkösség világa! Nincs elég életből, örömből, reményből, s időnk is folyvást fogytán... Megaláztott, gyötört, magányos emberből van fölösen, meg az ő vágyaiból... Akárhogy is, ezt a háborút nem számítottuk bele a 21. század látképébe... A 20. század világháborúi után tán joggal reméltük a felvilágosult értelem békéjét... Isten nem engedheti az eszelős indulatok uralmát – vélik a jámborok... Ó, irgalom atyja, ne hagyj el!

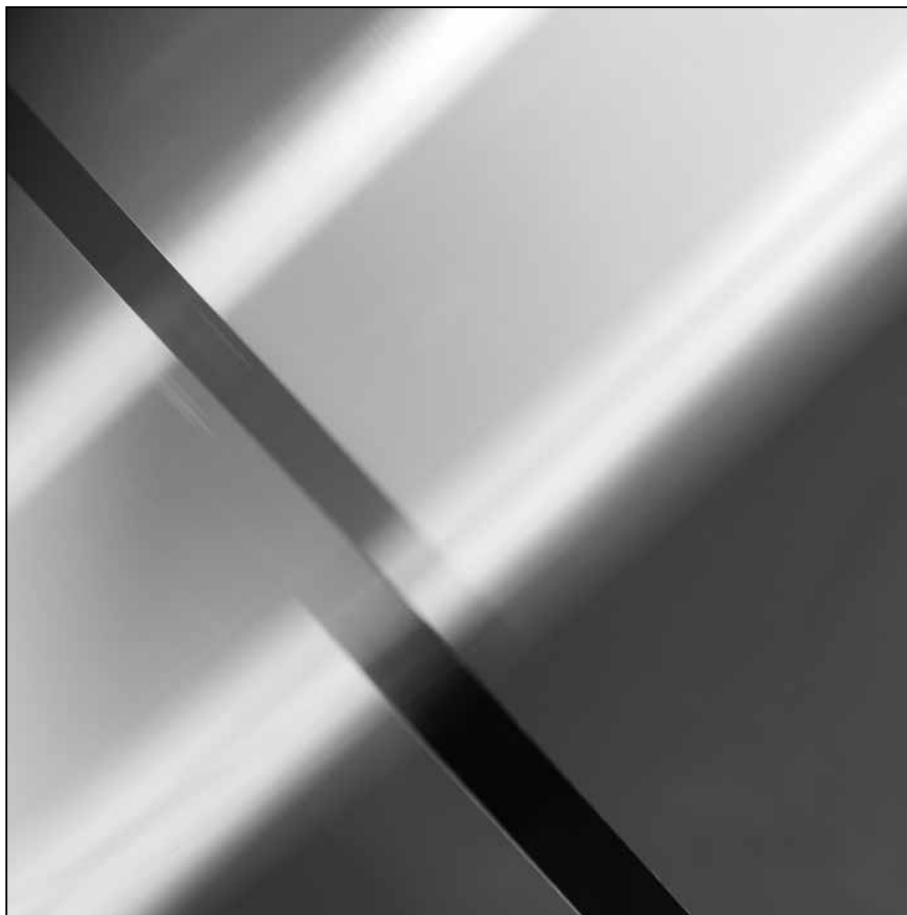
– Uram, ha már odaát leszünk, ott aligha kérdezhetünk, de amíg itt vagyok, ne múljon el fölöttem az óra hallgatással... Tudom, nincs válasz, talán jobb is így, még összerándulna lelkünk szavaid hallatán, de mégis kérdezem – mi végre teremtetted az embert? Dicsőítésedre, a Föld urának szántad, társalkodó partnerednek? De hiszen már az első emberpár megszegte parancsod! Lehet, becsapta, álnokul rávette őket a kígyó, amely különben a gyógyítás jelképe... Barátom látott egy filmet, amelyben Noé, a vízözön hőse kérdi az Úrtól, miért kellett neki az ember, miután már megvoltak angyalai. A filmben valami olyan válasz hangzik el – az angyalok mindig is maradnak, akik voltak, de az ember változik, az ember mássá lesz, akár még jobb is lehet! Talán a fejlődő ember ígérete teljesüléséért türelmes az Úr? Ennek lehetőségét hordozzuk még ma is? Uram, mondani is szégyen, de nem tudunk sem egymással, sem gyakran önmagunkkal békében élni... Amióta a szabadság eszméje ránk tört, a légy önmagad, valósítsd meg álmaid – ez a nyilvános program uralkodik! És az államok, a nemzetek kapcsolataiban is! Amióta emberi közösségek élnek a földön – egymást uralták, csakúgy, miként ez most is történik... Az állat nem gyilkol,

szükségletből öl. Az ember? Mondják, próbatétel e földi lét, a gyöngye elhajol, az erős megállja... És ez vége-hossza nincs csata folyik ezredéve... Még látsz esélyt az új ember megjelenésére, Uram? És ha most Nemes Nagy Ágnes citálom, okkal teszem. „Egy szót sem szóltam.”

„Előtted a küzdés, előtted a pálya,
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
És tudod: az erő micsoda? - Akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.”
(Arany János)

– és akkor íme mindez: vagy csak *A mai nyomorúságunk egy része a 19. század, vagy A határ a csillagos ég!* világképében előadva, alig leplezett *Ide nekem az oroszánt is!* kiáltással... Miközben mára már-már mindegyiküket csak sajnáljuk: tehetetlen. Kít, mert 20 év után elhagy-

ta a férje, másikat, mert évtizedek óta csak a narkó segít neki lenyugodni, amaszt meg azért, mert eszelős módon fegyvert vásárolt iskolai ütközései rendezésére – de szülei, önvédelemből is, feladták a rendőrségen... Talán az utolsó pillanatban... Sajnáljuk, szenvedünk miatta is – ennyi. Nem tudom elmarasztalni, mert mint Ferenc pápa is mondta a minap egy vétkezőre – ki vagyok én, hogy elítéljem? Buborékban élek, mint a többiek, talán ők is így éreznek, de mégsem tárgyaljuk meg, nem döntünk felőle, látszatra Jézus intelmét követve, hogy az vesse rá az első követ, aki nem vétkezett... Valójában nem ennek okán hallgatunk, hanem a közöny miatt... Mindenki sáros, mindenkinek vaj van a füle mögött – most pont ezt a szerencsétlent büntessük? És különben is – ki vagyok én, hogy ítéljek? Ma nem karddal ölnek, nem szemtől szemben lövéssel – ne lásd az arcát, nem is te tetted... Ő csak elhunyt...

A fény csöndje